

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

Srditi boji za Kolin se nadaljujejo; ameriške čete prodrle v osrčje mesta

Zavezniki drobe odpor nemških sil v vseh krajih 75 milj dolge fronte ob Reni. Ozemlje med Duesseldorfom in Kolinom pod kontrollo ameriških armad. Dresden, glavno mesto Saksonske, v razvalinah.—Prva ruska armada prodrla do Baltičkega morja pri Kolbergu, razsekala Pomeranijo in okupirala čez 600 naselbin. Dvajset nemških divizij v pasti. Rusi v ofenzivi v vseh krajih vzhodne fronte.—Američani invadirali nadaljnje tri otoke Filipinske grupe. Velike japonske izgube na Iwu

LONDON, 5. marca.—Parizki radio je naznanil, da so zavezniške čete prodrle v osrčje Kolina in da se v mestu vršijo srdite bitke. Čete prve ameriške armade so prodrle miljo daleč v mesto v prodiranju okoli Bickendorfa, severni del mesta, in se približale kolinski katedrali.

Mesto Kolin je zavito v dim. Vojna vira se je povečala, čim so ameriške čete udrele v mesto. Do te točke so prodrle po enajst dnevni ofenzivi, ki se je pričela ob reki Roer, 21 milj daleč.

Na severu bojne fronte je deveta ameriška armada zavzela Homburg, predmestje Duiburga.

Paris, 5. marca.—Jeklen obroč okrog Kolina, nemškega mesta ob reki Reni se zožuje. Enot prve ameriške armade so udrele v predmestja. Druge zavezniške sile drobe odpor sovražnika na 75 milj dolgi fronti ob reki Reni.

Kako dolgo bo nemško ljudstvo sledilo Hitlerju na poti v uničenje, je še vprašanje. Ostanki zdrobljenih nemških armad na zapadni strani Rene so izolirani in v nevarnosti uničenja. Ti sploh ne morejo dobiti orožja, streliva in drugega materiala, ker so zavezniški pretrgali komunikacijske zveze.

Gotovo je, da bo general Eisenhower kmalu zagnal svoje sile na drugo stran Rene. On ne pričakuje velikega odpora s strani sovražnika, ki je dobil strahovite udarce v sedanji ofenzivi.

Enote nemške črne vojske (Volkssturm) ne kažejo volje za bojevanje in se podajajo v masah. Kolone devete ameriške in prve kanadske armade so zdrobile dve nemški armadi in zdaj uničujejo ostanke tretje, ki se nahajajo na zapadni strani Rene.

Ameriške sile kontrolirajo vse ozemlje ob Reni med Duesseldorfom, Duisburgom in Kolinom. Ta mesta so v frontni liniji in izpostavljena topniškemu bombardiranju. Američani so okupirali Issum, Xanten in Rheinberg, kanadske čete pa Vynem v prodiranju proti Weselu.

Tretja ameriška armada je prekorčila reko Kyll pri Hostenu, 45 milj od Coblenza v Poranju, in zasedla strateške pozicije. V zadnjih 24 urah je okupirala devetnajst naselbin v Poranju.

Enote sedme ameriške armade na južnem koncu zapadne fronte so zasedle strateške hribe na južni strani Saarbrückena, glavnega mesta Saarske kotline, Widdersdorf in Koenigsdorf.

Rudolf Sparing, dopisnik nemške časniške agenture, je v svojem govoru po radiu priznal, da je Dresden, glavno mesto Saksonske, v razvalinah. "Zavezniški bombni napadi so razdejali mesto," je dejal. "Veliko in staro nemško mesto je izbrisano z zemljevida. Na tisoče trupel ljudi je pod razvalinami poslopij. Milijon ljudi je bivalo v Dresdenu, med temi 600,000 beguncev, ko so zavezniški izvršili prvi masni bombni napad na mesto. Danes lahko govorimo o Dresdenu kot mestu, ki je bilo."

London, 5. marca.—Prva ruska armada pod poveljstvom maršala Gregorija Žukova je prodrla

Trpljenje ameriških vojnih ujetnikov

Naciji jih odvažajo v južno Nemčijo

New York, 5. marca.—Richard Allen, podnačelnik ameriškega Rdečega križa, je razkril, da je dobil informacije, da nacija odvažajo ameriške vojne ujetnike iz severne v južno Nemčijo v hudem mrazu. On se je nedavno vrnil v Ameriko iz Evrope.

"Oni, ki imajo svoje sinove v nemških ujetniških taboriščih, imajo vzrok za zaskrbljenost," je dejal. "Žal mi je, ker moram povedati, da se je trpljenje ujetnikov povečalo. Pripravljeni moramo biti na slabe novice zdaj, ko se ruši zgradba nacistične Nemčije."

Allen je dalje rekel, da bo usoda ujetnikov grenkejša nego je sedaj v teku razkranjanja Nemčije. Ujetniki morajo prehoditi dvajset milj dnevno na poti iz severne v južno Nemčijo.

Cez devet tisoč Nemcev utonilo

Stockholm, Švedska, 5. marca.—List Svenska Dagbladet poroča, da se je samo 900 izmed 10,000 potnikov na 25,000-tonskem nemškem parniku Wilhelm Gustloff rešilo. Parnik je bil torpediran in potopljen dve uri po odhodu iz Gdynije, luke ob Baltičkem morju. Radijsko poročilo iz Helsinkia, Finska, pravi, da so se na parniku nahajali begunci iz severne Nemčije in Vzhodne Prusije.

Argentina zahteva odškodnino od Nemčije

Buenos Aires, Argentina, 5. marca.—Vlada je naznanila, da je zahtevala odškodnino od Nemčije za izgubo treh parnikov, katere so potopile nemške podmornice, kakor tudi za tovore. Parniki so bili napadeni in potopljeni v bližini argentinskega obrežja.

Francoska vlada se obotavlja

Sprejela še ni ponudbe glede udeležitve konference

Washington, D. C., 5. marca.—Francija ne bo ena izmed držav, ki so bile povabljene, naj pošljejo svoje reprezentante na konferenco Združenih narodov, ki se prične 25. aprila v San Franciscu, Cal. Francoska vlada, katere predsednik je general Charles de Gaulle, ni do določenega datuma odgovorila na povabilo "velike trojice", naj se udeleži konference.

V izjavi Amerike, Velike Britanije, Rusije in Kitajske, ki bo morda danes podana, ne bo Francija omenjena. Mnenje vseeno prevladuje, da se bo francoska delegacija udeležila konference.

Ta razplet je direktna posledica neudeležitve Francije na konferencah v Dumbarton Oaksu in Jalti na Krimu. General De Gaulle se čuti zastopljenega in to je vzrok, da se še vedno obotavlja.

PREDSTAVNIKI ADF ZAHTEVAJO ZVIŠANJE MEZDE

Apel na Roosevelta za revizijo mezdne formule

INDUSTRIJCI GRMA DIJO PROFITE

Washington, D. C., 5. marca.—Reprezentanti Ameriške delavske federacije v vojnem delavskem odboru so objavili poročilo z zahtevo za splošno zvišanje mezd za enajst odstotkov, obenem pa so apelirali na predsednika Roosevelta za revizijo mezdne formule malega jekla.

Pred desetimi dnevi so reprezentanti javnosti v vojnem delavskem odboru predložili svoje poročilo Rooseveltu. V tem so med drugim naglasili svojo opozicijo proti reviziji mezdne formule. Reprezentanti ADF so omenili številke v tem poročilu kot argument v prilog reviziji mezdne formule.

"Mezde so se zvišale le devetnajst odstotkov, dočim so cene poskočile najmanj za trideset odstotkov," pravi poročilo reprezentantov ADF. "Da se izravna razlika med mezdami in življenjskimi stroški, je zahteva za zvišanje mezd za enajst odstotkov upravičena. Predstavniki javnosti so osvojili merilo mezdne stabilizacije in na podlagi tega merila se izrekli proti reviziji mezdne formule malega jekla."

Reprezentanti ADF v vojnem delavskem odboru so George Meany, Matthew Woll, Robert J. Watt in James A. Brownlow.

Ti so v svojem poročilu poudarili, da se Rooseveltov stabilizacijski načrt ne izvaja zadovoljlivo. Ta je bil objavljen v aprilu 1. 1942. Načrt ni preprečil nihanja cen, "zamrznil" pa je meze. Delavci morajo nositi vse breme v podpiranju protinflacijskega programa, dočim industriji grmadijo profite.

Kampanjo za revizijo mezdne formule malega jekla vodijo tudi uradniki unij Kongresa industrijskih organizacij in železniških bratovščin.

Mihajlovič na listi zločincev

Formiranje sveta regentov naznanjeno

London, 5. marca.—Radio Moskva poroča, da je jugoslovanska državna komisija uključila generala Mihajloviča, bivšega vojnega ministra v ubežni vladi v Londonu in poveljnika četnikov, v seznam vojnih zločincev.

Poročilo dostavlja, da ima komisija neovrgljive in nesporne dokaze, "da je imel Mihajlovič preko njemu podrejenih četnikov tesne zveze z nemškimi in italijanskimi invaderji in da je sodeloval z njimi pri zatiranju in uničevanju ljudstva v njegovi borbi za svobodo."

Kje se Mihajlovič nahaja, ni znano. Londonski list Daily Mail je 27. novembra preteklega leta poročal, da je dospel z ameriškim bombnikom v Foggio, Italija.

Kralj Peter je naznanil formiranje sveta regentov, ki bo izvrševal funkcije v Jugoslaviji, dokler ne bo ljudstvo pri volitvah odločilo glede vlade.

Za regente so bili imenovani Srdjan Budisavljević, vodja arbske demokratske stranke; Anton Mandić, hrvaški odvetnik, in Slovenec Dušan Sernić, bivši guverner Slovenije. Sernić je finančni minister v vladi maršala Tita v Beogradu.

Bazel in Curih tarča bomb

Curih, Švica, 5. marca.—Bojna letala, katerih identiteta ni bila ugotovljena, so metala bombe na to mesto in Bazel. Štiri osebe so bile ubite in veliko število ranjenih. Uradno poročilo pravi, da so bombe povzročile veliko škodo.

Ruski gerilci v osrčju Nemčije

Moskva, 5. marca.—Ruske gerilske sile se bojujejo proti nacistem v osrčju Nemčije, pravi vest iz glavnega stana maršala Ivana Koneva, poveljnika prve ukrajinske armade. Te sile tvorijo ruski delavci, ki so bili deportirani v Nemčijo. Iz nemških tovarn so pobegnili v teku zavezniških bombnih napadov.

Domače vesti

Is Clevelanda

Cleveland.—Po dolgi boleznii je umrla Jennie Intihar, roj. Cimperman, stara 69 let in doma iz vasi Krvava Peč, fara Rob, odkoder je prišla v Cleveland pred 37 leti. Bila je članica SDZ. Zapuška moža, hčer, štiri sinove (dva pri vojaki), vnuka, brata in več drugih sorodnikov.—Na svojem domu je v sredo umrla Johana Križmanec, roj. Bricej, stara 59 let, doma iz vasi Dobrunje pri Sv. Lenartu pod Ljubljano. V Ameriki je živela 40 let in bila članica KSKJ. Zapuška moža, brata, 14 nečakov in nečakinj in več drugih sorodnikov.—Po kratki boleznii je v Collinwoodu umrla Irene Vidmar, roj. Dering, stara 41 let. Zapuška moža, dva sinova, starše, brata in sestro.—Na zapadni fronti je od 17. jan. pogrešan Cpl. Albin J. Dolenc, sin družine Joseph Dolenc, ki je služil pri antitankovnem oddelku. Pri vojaki je od januarja 1943 in preko morja od prošega oktobra.—Netty Pecek iz Collinwooda je bila obveščena, da je bil na zapadni fronti 29. jan. ranjen njen mož Pfc. Paul Pecek, ki je pri vojaki od lanskega januarja in preko morja od decembra.—V Luksemburgu je bil 24. dec. resno ranjen Edward Tomsic, sin družine John Tomšić, star 30 let. K vojaku je šel marca 1942 in preko morja novembra 1943.—V bolnišnici St. Alexis je bil operiran trgovec Anton Anžlovar.

Is Minnesote

Duluth, Minn.—V bolnišnici St. Mary's sta srečno prestala operacijo mra. Zakrajšek in rojak Cvek, oba iz Gilberta in oba člana SNPJ, prav tako rojak Gruđen, član HBZ, tudi iz Gilberta. Zdj se že vsi zdravijo doma. V bolnišnici sta pa še rojaka Gačnik, član ABZ, in Šeme, član KSKJ, oba iz Elyja.

Hibbing.—Tukaj je v bolnišnici umrl Peter Buforac (?), star 58 let. V Hibbingu je živel 30 let.

Aurora.—V bolnišnici v San Franciscu, Cal., je umrla po dveh letnem bolehanju Helen Paskvan, stara 22 let in hči družine Thomas Paskvan iz Alaske, prej pa je živela tukaj.

Voditelji CIO okrcali Lewisa

Vlada naj prevzame premogovnike

New York, 5. marca.—Voditelji unij Kongresa industrijskih organizacij so okrcali Johna L. Lewisa, predsednika rudarske unije UMWA, ki je zapretel z ožicem stavke. Izjavili so, "da je preteča stavka orožje, skovano v Nemčiji, ki bo potisnjeno našim fantom na frontah v hrbet."

Voditelji unij CIO so pozvali predsednika Roosevelta, naj ožiče stanje nujnosti in odredi zasego premogovnikov. Naglasili so, da rudarska stavka v vojnem času ne sme biti tolerirana.

Sprejeta je bila resolucija, ki naglašala, da so pritožbe rudarjev, kakor tudi drugih delavcev, upravičene, toda rešene ne bodo z ožicem stavke, ki bi odvzela ameriškim silam za zmago potrebno orožje.

Lewis, ki je v Washingtonu, je bil informiran o sprejeti resoluciji, a je ni hotel komentirati.

Krvavi politični izgredi v Braziliji

Rio de Janeiro, Brazilija, 5. marca.—Ena oseba je bila ubita in sedem ranjenih v političnih izgredih v Pernambuco, pravi uradno poročilo. Pozorišče izgrediv je bilo pred uradom lista Diario de Pernambuco. Bojazen je, da se bodo izgredi ponovili.

VELIKA STAVKA V DETROITU PREKLICANA

Cez 24,000 članov avtne unije se vrnilo na delo

ODBOR POSEGEL V KONFLIKT

Detroit, Mich., 5. marca.—Stavka v tovarnah Chrysler Motor Corp., ki je trajala devet dni, je bila sinoči končana. V tej je bilo zavojevanih čez 24,000 delavcev, članov avtne unije CIO, nadaljnjih 11,000 pa je moralo počivati zaradi stavke.

Stavka je zavrla produkcijo tankov, vojaških tovornih vozil in bombnikov tipa B-29. Ako se bi bila nadaljevala, bi morale druge tovarne Chrysler Corp. v Chicagu in drugih mestih zapreti vrata.

Stavkarji so se odzvali apelu uradnikov svoje unije na masnem shodu, naj se vrnejo na delo. Shod je bil sklican po zaščitni pred vojnimi delavskim odborom v Washingtonu. Pred tem so nastopili uradniki unije in korporacije. Reprezentanti korporacije so dali zagotovilo, da ne bo represalij proti stavkarjem, če se vrnejo na delo.

Stavka je bila oklicana v znak protesta proti odslovlitvi petnajstih delavcev. Uradniki korporacije so izjavili, da so bili delavci odpušteni zaradi postopanja in nepokoriščenosti. Sklenjen je bil sporazum glede ponovne uposlavitve teh delavcev in ustanovitve odbora, ki bo reševal pritožbe.

Druga stavka, ki je nastala v tovarnah Briggs Manufacturing Co., še ni končana. V tej je zavojevanih okrog 11,000 delavcev. Stavkarji so člani avtne unije št. 212. Na shodu, ki se je vršil včeraj, so se izrekli za nadaljevanje stavke.

Stavka v tovarnah Briggs Co. je bila oklicana pred enim tednom, ko je kompanija odslovlila sedem uradnikov unije. Te je obdolžila podžiganja prejšnjih stavk. Pričakuje se, da bo tudi stavka v tovarnah Briggs Co. kmalu končana s posredovanjem vojnega delavskega odbora.

Spomenica latin-skih republik

Načrt glede ustanovitve svetovne organizacije kritiziran

Mexico City, 5. marca.—Člani pododseka na konferenci ameriških republik so sestavili spomenico, ki bo danes prišla na razpravo. Ta vsebuje komentar reprezentantov latinskih republik, kakor tudi kritiko načrta glede ustanovitve svetovne organizacije za zaščito in vzdrževanje miru, ki je bil sprejet na konferenci štirih velesil v Dumbarton Oaksu.

Spomenica naglašala, da načrt daje nekaterim državam preveliko oblast. Reprezentanti latinskih republik predlagajo povečanje števila sedežev v svetu mednarodne organizacije.

Latinske republike so zavzele stališče, da morajo vse države, ki ljubijo mir in demokratični sistem, dobiti predstavnštvo v mednarodni organizaciji. Ime "Združeni narodi", ki je zdaj povezano z vojnimi naporji, naj se spremeni, da bo imelo splošen značaj.

Odbor, kateremu je bila poverjena študija ekonomskih problemov, je dovršil svoje delo z odbrivjo osmih resolucij, ki se nanašajo na obrambo držav zapadne hemisfere in ekonomsko stabilnost. Te bodo predmet debate na konferenci.

Velika trojica, ki je na zadnji konferenci na Krimu izdelala novo obleko za svet. Ampak je še veliko vprašanje, kako se bo svet počutil v novem kroju...

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (inven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Pojaltski odmevi

Kljub temu, da se lahko reče, da so bili zaključki jaltške ali kimske konference velike trojice bolj "progresivni" kot so bili tajni zaključki teheranske konference istih državnikov, je velik del javnosti v Ameriki ostal precej hladen in kritičen napram objavljenim sklepom. Se bolj kritična pa je Francija.

In to je dobro znamenje. V politiki ni nič slabšega ali bolj škodljivega kot slepo drvenje za visoko državno politiko in državniki, nad katerimi nima ljudstvo nobene kontrole. Edina kontrola v kapitalističnih demokracijah, in to posebno v Ameriki, je javna kritika; če bi se ne bilo, ali če bi bila zadušena, bi visoki državniki lahko delali, kar bi hoteli. To sicer na splošno tudi delajo, kajti na kritiko se vedno in tudi dosti ne ozirajo. Ampak kljub temu je kritika edini bič ali zavora nad slabimi vladnimi smernicami, in to posebno v zunanjih zadevah, kjer je vsa moč koncentrirana v rokah predsednika in njegovega zunanjega departamenta.

Tudi kongres nima dosti ali pa sploh nobene besede pri usmerjanju zunanje politike; v tem področju ima več besede vsak načelnik tega ali onega biroja v zunanjem departamentu in vsak svetovalec. Edina moč, ki jo ima kongres v zunanji politiki, je v tem, da mora predsednik predložiti senatu vsako zunanjo pogodbo. Ampak zadnja leta se skuša predsednik tudi temu bolj in bolj izogniti s tem, da sklepa z drugimi državami "eksekutivne dogovore" namesto pogodb. Nedostatek teh dogovorov je v tem, da niso obvezni za novega predsednika ali administracijo, po senatu potrjene mednarodne pogodbe pa so veljavne do preklica ali določenega potoke.

Ameriškega predsedniku ali državnemu tajniku se tudi ni treba zagovarjati pred parlamentom in odgovarjati na interpelacije, kakor se morajo na primer člani angleške vlade. Noben načelnik katerekoli ustavne vlade nima večje moči kot ameriški predsednik, ki je glede zunanje politike podvržen le javni kritiki. Če bi se ne bilo, bi njegova moč, in to posebno v zunanji politiki ne bila manjša od Stalinove. Slednji ni podvržen nobeni notranji kritiki. Jože je absoluten boss; kar on reče ali sklene, je pribito in nihče ne sme kritizirati.

V Ameriki imamo vsaj to svobodo, katere ne more niti vlada popolnoma ignorirati pri usmerjanju notranje in zunanje politike. In če je predsednik na konferenci v Jalti skušal več ali manj preumeriti zunanjo politiko treh velesil, je to storil predvsem radi rpične kritike in velike nezadovoljnosti ameriške javnosti s potekom mednarodnih dogodkov po teheranski konferenci.

Ampak kompromisi, doseženi v Jalti, niso zadovoljili mnogih kritikov, bodisi v tej deželi ali Angliji. Na splošno prevladuje v tej deželi velika skeptičnost napram objavljenim sklepom velike trojice, rusofobi so pa še glasnejši kot so bili pred krimsko konferenco. Da je približno tako tudi v Angliji, je razvidno iz zadnjega Churchillovega govora pred parlamentom, v katerem je branil sklepe jaltške konference.

Rooseveltu, kot rečeno, se ne bo treba zagovarjati pred kongresom, moral pa se bo zagovarjati pred javnostjo. Kritikov, posebno rusofobov seveda ne bo potolažil. In je dobro, da jih ne bo, kajti zunanja politika vseh treh velesil se ni na jaltski konferenci fundamentalno nič spremenila. Rusija bo tudi v bodoče nasledovala iste cilje kot do zdaj, prav tako Anglija in Amerika.

Roosevelt je na tej konferenci le toliko spremenil svojo zunanjo politiko, da bo ameriška vlada v bodoče bolj aktivno posegala v evropske zadeve. Koliko bo to dejstvo spremenilo politični razvoj v Evropi v smeri Atlantskega čarterja, bo pokazala bodočnost. Kot smo že zadnjič omenili na tem mestu, lepe besede na papirju nič ne pomenijo, kajti z njimi se visoki državniki navadno le igrajo in jim služijo za metanje peska v oči. Kar v realnem življenju narodov in posameznikov pomeni, so—dejstva. Besede so pomeni.

Najbolj sporna kost v ameriški javnosti je še vedno Poljska. In to predvsem zato, ker mnogi smatrajo, da se je Poljakom zgodila velika krivica. Da je bil Atlantski čarter na vsej črti poteptan, kar se tiče Poljske, ne more nihče zanikati. Prav tako tudi ne more nihče zanikati, da jaltška konferenca ni sankcionirala tega poteptanja s strani ruske vlade. Vred tega se tudi precej farsično in cinično slabi poudarjanje tega čarterja v jaltski deklaraciji. Enako farsično zveni tudi naglašanje demokracije v tem dokumentu.

Po našem mnenju bi bil Stalin koristil veliko več Rusiji, sigurno pa ustvaril veliko boljše podlage za zblizanje in iskrene prijateljske odnose ne samo med obema državama, marveč tudi z zunanjim svetom, posebno pa z Ameriko, ako bi bil pristal, naj o spornem ozemlju odloči prizadeto ljudstvo samo s poštenim plebiscitom. To je v onih krajih, kjer živi mešano prebivalstvo. V krajih, kjer so bili na Ukrajinci in Belorusi že prej v pretežni večini, tam bi seveda ne bilo treba nobenega plebiscita, kajti ti kraji so bili demografično neoporekljivo ruski.

To bi bila veliko bolj pametna in pravična rešitev tega vprašanja kot na enostavna aneksija spornega ozemlja. Te krivice ne bo mogoče popraviti niti z drugo krivico v obliki obljube, da bo Poljska v nadomestilo dobila kos Vzhodne Prusije, del Pomeranije in Slezijske—torej čisto nemškega ozemlja. Ni samo to, da bo Poljska zelo težko prebavila ali "asimilirala" milijone Nemcev, marveč se to zna v daljši bodočnosti: še brdiko maščevati na vsej Evropi.

Stalin ne je bolj na solidnih tleh glede poljske provizorične vlade, katero je sam ustvaril in posadil v Lublin. To vlado je predvsem potreboval za rusko gigantično zimsko ofenzivo na Poljskem. Brez domače poljske vlade bi bile ruske armade veliko bolj ovirane, ker bi morale na osvobojenem ozemlju graditi tudi civilno oblast. To delo je prevzela lublinska (zdaj varšavska) vlada. Po odloku velike trojice se ima ta vlada spremeniti v "representativno demokratično" vlado. Če se bo to zgodilo, bomo videli v bližnji bodočnosti.

Glasovi iz
naselbinSTRAH ČRNE REAKCIJE
PRED TITOM IN RUSIJO

Cleveland, Ohio.—Pazno čitam vse dopise v naših listih, posebno pa v naši Prosveti. Zlasti sem pozorno prečital dopis z naslovom "Diktator", ki je bil priobčen v Prosveti z dne 23. februarja t. l. in ga je napisal moj stari znanec in podpredsednik društva št. 147 SNPJ John Filipič.

Filipič večkrat kaj zanimivega opiše, ampak s tem dopisom je res krepko udaril in zadel v živo. Boš videl, John, da se bodo spravili nate gospodje reverendi, kaplani, župniki, kanoniki, newburški novičariji in podobni maziljenci. Tudi Jaka se pripravljajo. Ako te ne bodo mogli ustraševati, te bodo pa skušali nagajati z zvijačami, če ne z lepa, pa z grda. Če pa še to ne bo pomagalo, te bodo skušali z moliti in prekleti—po stari klerikalni metodi. Tudi zavratnost jim pride prav. Zgodovina pove, kako so se v prejšnjih stoletjih kardinali in papeži med seboj sovražili, zastrupljali in morili. No, za vse te stvari se večina nas ne briga, kajti mi verjamejo v pošteno besedo, debato in pošten boj. In s tega stališča se pridružujem Filipiču, dasiravno sedaj nimam časa za dopisovanje, ker imam dosti drugega dela in zaeno sem zaposlen čez glavo z agitacijo za naše napredne liste in druge stvari. Vseeno pa si bom tu in tam ukradel malo časa za dopisovanje v Prosveto.

Zgoraj sem napisal, da je črna reakcija strah pred Titom in Rusijo. Da, strah jo je in še kako! Tresejo se pred to "komunistično zalego". Kakor piše brat Filipič, zagriženo rohnijo nad vsem, kar koli le malo diši po Rusiji, po Stalinu, Titu, partizanah in pa po SANSu. Dan na dan, teden za tednom, in to že neprestano dve ali tri leta, lažejo, zasramujejo, blatijo in zavijajo po jezuitsko čez vse to. Strašno se bojijo: pečejo jih ruske zmage, zmage Osvobodilne fronte. Močno jih spet boli, ako bo zagospodaril v Jugoslaviji Tito. Oni bi radi videli, da bi se kraljiček Peter povrnil v Jugoslavijo in stara vlada in z njo klerikalizem s papežem vred. Strašno se boje, ako bo Stalinov vpliv zavladal na Balkanu. In morda nad vse Evropo... Posebno pa nad katoliško Poljsko in Španijo. In kako se bojijo za svoje kolege duhovnike, za ljubljanskega škofa, za kvizlinge, izdajalske belogardiste, da bi bili sojeni po brezbožnih, divjaških komunistih.

Vse to izražajo dan za dnem v dnevniku Ameriški Domovini, deloma v milwauškem Obzoru in čikaškem Amerikanskem Slovincu. O vsem tem večina Prosvetinih naročnikov bolj malo čita. Na vse te izbruhe nismo skoro nič odgovarjali, kar pa

menda ni prav. Podpisani sem ves ta čas pridno agitiral za Prosveto, Proletarca in prodajal Adamičeve knjige, Družinske koledarje, Majske glasove in zaeno nabiral oglase za zadnji dve publikaciji. Nabiral sem tudi prostovoljne prispevke za pomožno akcijo in SANS. To se mi je videlo najboljši odgovor na njih izbruhe in zagrižene napade. Sedaj pa sem se namenil, da bom tem zastrupljivcem povedal nekaj v brk. Apeliramo tudi na druge naše dopisovalce in dopisovalke, da se tu in tam oglasijo in spregovore besedo o teh resnih zadevah.

Naj se povrнем k Johnu Filipiču. On piše, da skuša črna reakcija prikazati papeža za največjega demokrata, ki se z besedami kar topi za demokracijo in blaginjo zatiranega ljudstva. Kajpak! Bedaki lahko to verjamejo in oni, ki imajo mreno na očeh in možganih! A mi še nismo pozabili! Z Mussolinijem sta delala skupaj ves čas—roka v roki! Ali je že kdaj papež protestiral proti njegovemu krivičnemu postopanju, preganjanju, mučenju in ubijanju naših ubogih ljudi in drugih? Ali je protestiral proti Mussolinijevi in Hitlerjevi tiraniji, proti fašistom in nacistom? In rečni narod, ki so ga fašisti in nacisti preganjali, je bil po večini katoliški in veren. Posebno za Slovence ni imel nikoli dobre besede. Ves čas pa smrtno sovraži Ruse. Ej, ko bi imel on moč, bi vse uničil. Ampak fant je nima.

Res čudno, da ima ta grdi, brezbožni in rdeči Stalin tako veliko srečo, da kar lomasti in razbija vse, kar pride pod noge njegovim rdečim a r m a d a m. Prav nič ne pomaga strašno nemško orožje in izvrstno izvežbane nacistične armade, kajti ruske armade so zavezle že 13 glavnih mest v dobrih petih mesecih. In sedaj stoji Stalinove armade pred Berlinom in trkajo na vrata in skoro tudi na vrata slavne Dunaja, ki je eno najbolj katoliških mest na svetu. Kako to, da vse to dobri, pravični, Bog dopusti? Skoro bi človek mislil, da ima Bog rajši Stalina, njegove armade in rdeči komunizem kot pa hinavskega papeža, njegove kardinale, škofo in nižje črnosuknje ali gestapovce, kakor je napisal John Filipič. Vse kaže, da jih njih Bog ne vpoštevaja, jih sovraži. Torej iz templa s škodoželjnimi kramarji!

Ti kramarji zelo sovražijo naše poštene in za narod zaslužne voditelje kot so Kristan, Adamič, Kuhel in druge. Prav tako sovražijo organizacijo SANS. Kakor po navadi, bi vse to radi uničili, in to na škodo naših vernih, nesrečnih in sestradanih rojakov v stari domovini. Toda naši voditelji trdno stojijo na svojih mestih. In naš SANS dobro na-

preduje. Samo na nedavnem banketu v New Yorku so navzoči posetniki prispevali za Jugoslavijo pol milijona dolarjev (\$510,000). Ah, to vaš peče! Tito z njegovimi hrabrimi junaki partizani zmaguje in vas je strah. Najbrže ne bo dolgo, ko bo njegova armada osvobodila tudi našo slovensko prestolnico Ljubljano. Tedaj vas bo še bolj strah. In kaj se bo zgodilo z vašimi ljubljenimi kvizlingi? In z belogardisti? Upam, da bodo prejeli zasluženo kazen za vse svoje hujskanje proti svojemu lastnemu narodu. Smrt fašizmu, svoboda narodu! Mi vsi pa sodelujmo z našimi voditelji in delajmo za SANS.

Filipič je zapisal, da je črna reakcija podobna ptici papigi. Res je tako, samo med temi papigami je nekaj izjem, kajti tu in v stari domovini je nekaj duhovnikov, kateri so poštenji in se držijo Kristusovega nauka ter ne delajo prepira in razdora med ljudmi in narodom.

Naj se dotaknem še predzadnje stavka v Filipičevem dopisu. Pravi, da v newburških novicah razliva Salomonovo modrost rovtarski fajmošter (ali kanonik), kateri piše, da človek ne more biti srečen, ako odpade od vere in da mir in srečo zadobi nazaj šele tedaj, ako se zopet povrne k veri. Filipič pa pravi, da je človek srečen in živi v miru le tedaj, ako se otrese tistega vraževerstva in se znebi strahu pred namišljenim peklom, v katerem človek ali njegova grešna duša gori na vse večne čase.

Tiste papige same ne verjamejo v to strašilo. Ako bi verjeli, ne bi ti modrirali ali dušebrižneži živeli tako razkošno in predrzno, ošabno in pregrešno. Ali mislite, da res verjamejo v tisti celibat? Sicer pa jim človek ne bi zameril, ako ne bi uganjali take hinavščine ter varali razne duševne revčke.

Kaj bi dejal newburški novičar, ako bi mu kdo povedal, da je samo v Clevelandu med Slovence na stotine in stotine otrok, ki niso bili nikoli krščeni in nimajo obnega opravka z vero in cerkvijo. Mnogo teh otrok poznam, ki so v starosti od dveh pa do 30 let, pa so vedno srečni in se radujejo življenja, mnogi veliko bolj kot pa oni, ki verjamejo v istorije in hodijo v takozvane hiše božje. Pisec teh vrst, kateri je opustil že davno vašo vero, s katero zastrupljate ljudi, živi srečno in mirno, živigam in pojem in sem vedno dobre volje. Prav tako moja družina.

Za danes dovolj. Pozdrav čitateljem Prosvete.

Anton Jankovič.

V SPOMIN MLADEMU
PRIJATELJU

Detroit, Mich.—Te vrstice pišem mojemu mlademu prijatelju Johnnyju (tako smo ga vedno klicali) Krainzu v spomin, kateri je izgubil svoje mlado življenje dne 6. februarja t. l. v boju z Japonci na otoku Luzonu, Filipini. Imel je oficirsko šaržo prvega poročnika ter služil pri padalcih (paratroopers). Bil je osem mesecev v Novi Gvineji ter postal komandant baterije, ko si je njih četovodja (kapetan) pri skoku s padalom zlomil hrbet. Bil je v akciji na otoku Leyteju in prejel bronasto medaljo za njegovo hrabrost.

Johnny Krainz je bil zelo ukažen mladenič. Tu je dovršil srednjo šolo in električno-inženirsko. Tri leta je hodil v Chryslerjevo večerho šolo in študiral za matematičnega inženirja. K vojakom je šel 19. januarja l. 1942 ter služil osem mesecev pri mehanizirani kavaleriji v Fort Rileyju, Kansas. Od tam pa je šel v vežbališče Davis, North Carolina, ter potoval v oficirsko šolo, katero je bil dovršil v treh mesecih, nakar je bil promoviran v drugega poročnika. "Bil je tudi v Ft. Eutis, Va., nato pa je bil poslan v vojašnico MacCall, North Carolina. Dodeljen je bil 11. zračni enoti. Pohajal je v zračno-jadrno šolo (Glider school) in se izučil za padalca. Nato je bil poslan v vežbališče Polk na vojaške vaje, po manevrih pa je dobil 15 dni dopusta, po pretečenem dopustu pa takoj čez morje.

Pokojnik je bil naobražen in inteligenten mladenič. Starejše ljudi je spoštoval in je bil prijazen z njimi. Ljubil je žogomet in druge sportne igre, vendar pa ni bil zainteresiran samo v sport,

NOČEM PLAČATI VEČ KOT
NAJVIŠJE URADNE CENE!NE SPREJMEM RACIONIRANJA
ŽIVL. AKO NE ODDAM ZNAK!

kakor je večina njegovih sovrstnikov. Zanimala so ga tudi politična vprašanja in prav tako delavska. Rad je pomagal tudi doma in se lotil vsakega dela okrog hiše (stari imajo tri hiše), na primer barvanja, mizararskega dela, pokrivanja streh itd. Vsakokrat, ko je prišel domov na dopust, je obiskal po dvakrat podpisane. Ko je bil zadnjič na dopustu, sem ga vprašal, ako je obleka, ki jo je imel na sebi, praznična. Odgovoril mi je, da ne, nato pa po vedel, da bo zvečer obiskal prijatelje in prijateljice in se bo oblekel v praznično uniformo. V njej se je prišel pokazati tudi k meni. Dobro mu je pristojala in zgledal je kakor kakšen general.

Domov je pisal pogostoma in v vsakem pismu je naglašal, da je imenitno pri vojaki. Vedel je, da njegova mati zelo skrbi zanj, odkar je spadal k padalnim četam. V zadnjem pismu, ki ga je pisal 29. januarja, pravi: "Vojaki stan je v resnici lahak. Precej se bom zredil," nato pa nadaljuje: "Don't worry, because there isn't a Jap nearby." Osmi dan po tem pismu je bil pa že ubit.

Johnny zapušča očeta, mater, ki je poznana Katy Krainz, sestro Helen ter brata Stanleyja, kateri se nahajajo na zapadni fronti v Belgiji. Z bratom se nista videla več ko leto dni. Vsa družina spada k SNPJ. Johnny je bil rojen v Mineralu, Kans. Star je bil 29 let.

Prijatelj Johnny! Spavaj sladko v filipinski zemlji. Sorodnikom moje globoko sožalje.

Leo Junko.

RAZNE VESTI

Bridgeport, Ct.—Pred tedni je prešla družina Bradač od vojnega departamenta naznanilo, da je njih sin pogrešan na nemški fronti. Družina nestrpno in v strahu čaka nadaljnjega poročila, a do sedaj niso še nič izvedeli, kaj se je z njim zgodilo. On je njih mlajši sin in član družbe št. 13, in sicer že od rojstva, kakor tudi njegov brat Edward, kateri služi pri vojaški policiji in se nahaja na Havajih.

Seja organizacije Ohio Valley All Slavs, ki se je vršila v nedeljo, 25. februarja, v Češki dvorani, je bila dobro obiskana. Poročila uradnikov so bila z odobravanjem sprejeta. Odbor je bil zelo delaven od zadnje seje in je vedno na straži glede federalnih in državnih zakonov, ki jih hoče spraviti na površje reakcije. Odbor pošilja proteste proti škodljivim predlogom in vzpodbudne resolucije federalnim kot tudi državnim poslanem. Odbor je poslal resolucijo tudi ohijskemu senatorju Taftu, naj deluje v prid priznanja Henryja Wallaceja za trgovinskega tajnika. Taft je odgovoril, da je proti Wallaceju in bo volil proti njemu. Njegov odgovor je bil tipičen za reaktivnarija, kateri deluje za ohranitev nazadnjaškega kapitalističnega reda.

V dnevi 24. in 25. februarja smo imeli malo povenjen, ko je reka Ohio dosegla 31 čevljev in tri palce. Po reki je plavalo silno veliko ledu. Menda je led zajel male reke v državi Penni in so morali led z dinamitom razbiti. Ta voda ni napravila nobene škode, vendar pa je mesec marec zelo muhav in nas spominja na povenjen, ki smo jo imeli meseca marca l. 1936.

Vstopnice za priredbo podružnice št. 33 SANSa, katere se bo vršila v prid takojšnje pomoči za Jugoslavijo dne 14. aprila v Društveni dvorani na Boydsவில், so bile oddane in bodo razpisane na posameznike in društva. Prosimo, da se zavzamete in jih skušate razprodati. Ker se po vladni odredbi z dne 25. februarja ne smejo vršiti priredbe čez 12. uro, pridite na priredbo vsi poprej, ker bomo začeli s programom malo prej kot po navadi. Kaj vse bomo imeli na programu, bomo določili na SANSovi seji.

Spet je na površju polemika v Prosveti o stvari, o kateri smo mislili, da je že pokopana. Jaz rečem ne tako in ne tako, ker ne maram več polemizirati, vendar pa pomilujem nekatere, ki imajo tako lajške izraze proti br. Molku. Nekateri pravijo, da so se veliko naučili od br. Molka. Kaj to ni resnica? Morda je isti brat sam eden teh. Pustimo polemiko in ne prepirajmo se radi tega. Svetoval bi, da tisto polemiko med urednikoma shranite, potem pa jo po vojni, ko bodo imeli vsi podjarmljeni narodi svoje vlade, vzemite v roke in v svo stvar še enkrat prečitajte. Šele tedaj bomo lahko sodili, kdo je imel prav.

Joseph Snoy.

ČUDNE STVARI

Milwaukee.—Evo vam našega R. Stauta, ki se se zdaj toliko zanima za tiste polemike, da pridno ponatiskuje iz Prosvete vse, kar je napisal naš bivši urednik, zraven pa še doda nekaj svojega popra proti sedanjemu uredniku. Skoro vso prvo stran svojega lista napolni iz Prosvete, na zadnji strani povest, sredi malo novic tudi iz Prosvete in nekaj o cerkvi sv. Janeza in list je poln.

Zelo čudno se mi zdi. Še pred letom dni je bil bivši urednik v Stautovih očeh cel hudič, sedaj pa je najboljši krščanski mož. Moja glava ne more razumeti te naše "velike trojice"—Debeveca, Stavta in še nekoga. Saj so odrasli možje, toda se tako boje komunistov in partizanov. Pogledimo našega "čifa" Roosevelta. On se je že dvakrat sešel s Stalinom, toda je qbakrat prinesel zdravo kožo nazaj. Mogoče ga le malo prsti bole, ki je preveč stiskal roke s tem ruskim medvedom.

Br. J. Homec iz Auburna, Ill., je nekoč zapisal, da ve pravila SNPJ iz glave. Meni je najbolj znana tista točka pravil, ki pravi, da mora biti denar poslan v gl. urad pravočasno; ako mi ne pošljemo pravočasno, tudi gl. urad ne more plačati pravočasno. Ne gredo mi pa v glavo nasprotniki osvobodilnega gibanja v starem kraju, posebno ne taki, ki so v prejšnjih letih storili veliko dobrega za naš narod na kulturnem in prosvetnem polju. Če bi se ti ljudje zavedali, koliko škodujejo svojemu lastnemu narodu, bi se poskrili v najtemnejši kot, da bi jih nikdo več ne našel.

Kar se tiče dela, smo tukaj zaposleni čez-glavo. Sedaj te ne vprašajo, koliko si star ali kaj znaš; kar pridi in te bomo naučili. Taka spremenba—kdo bi mislil. Jaz prometam tovarno že trideset mesecev, pa je še zmlajši raj dosti smeti v njej. Vprašal sem mojega prednika L. Bolkarja, zakaj je pustil tako dobro delo, pa mi je rekel: "Hudiča, ko sem videl, da nisem nikoli 'finiš', sem pa pustil." Rad bi vedel, ali je Tone Valentič iz Penne kdaj gotov, ker ima menda tudi on enako delo—vsaj vsi si je tako pisal.

Frank Fink se tudi bolj poredkoma oglašuje—menda tudi njemu metla dela preglavice. On je že veliko pisal, ali nekaj je pa pozabil, namreč to, kako sva nekoč vozila tisti avtomobil skozi Madison in bila aretirana radi prehitre vožnje. On se je kar po francosko poslovil, ker je imel bolj hitre noge kot jaz. Naj še povem, da je tisti avtomobil vlek lep šimel, kateremu sva nalila preveč gasolina na Edni No. l. Pa reci, da ni bilo res.

Kar se tiče slovenskega doma, smo v Milwaukeeju res lahko pomisli na našo krasno stavbo. Lahko stavim za bušel krompirja, da takega doma nima nobena slovenska naselbina v Ameriki. Naš je kar na "tri štike", vsi po tleh, meri pa sedem čevljev počez in podolgem. Na denar rajši dajemo tujcem. Imamo tisto zaspalo bolernost, proti kateri ni nobenega zdravila.

Joe Vidmar. 584

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Nemci so težko plačali s življenjem, ko so v Muelhausenu skušali ustaviti prodiranje rdeče armade, katero je videti, ko drvi naprej s tanki.

Slovenija v borbi za svobodo

Mirko G. Kuhel, tajnik SANSa

(Nadaljevanje)

IV

Vloga cerkve in odnošaj partizanov

V Sloveniji ni mogoče opisati nobene poteze življenja, da se ne bi upošteval vpliv katoliške cerkve. Vsaka vas ima svojo cerkev in cerkev ne, vsaj kapelico, ki navadno zavzema pomembno mesto na kakem zvišanem prostoru, ali gorici, ali gričku. Razen male izjeme je narod stoodstotno katoliški. Ukoreninjen je med njim starodavna navada, da se šteje čas od enega praznika do drugega, od svetnika do svetnika — po prilikah. Važni in pomembni dogodki ostajajo v spominu, ne po datumu mesecev ali dnevov, temveč po praznikih svetnikov.

Sosedov fant se je oženil ob sv. Antonu, krava je zlegla dan po sv. Jožefu, stric so si nogo zlomili ob sv. Jakobu, prvi sneg je zapadel ob sv. Martinu itd. Važnost praznika je odvisna od imena svetnika in njegove priljubljenosti in razodeva jo zvonjenje in klenkaje cerkvenih zvonov.

Tudi po razsulu Jugoslavije se v tem ni ničesar spremenilo. Narod in njegova cerkev sta ostala. Tudi ob času okupacije so cerkve dobro obiskane, toda med verniki prevladujejo ženske, otroci in starčki. Moške in fantje so večinoma pri vojaki ali pa raztreseni po Evropi v interakcijah ali prisilnem delu.

Če bi zunanji človek kako ne dojel obiskal vaško cerkev, bi opazil med množico tudi precej partizanskih vojakov. Mnogi izmed teh nosijo okrog vratu običajne svetilnice in škapulirje in napram veri in cerkvi kažejo polno udanost in spoštovanje.

Osvobodilna fronta v nobenem slučaju ni podvzela katerega koraka ali se posluževala propagande, ki bi bila naprjena proti veri ali cerkvi. Samo oni cerkveni predstavniki, duhovniki in kleriki, ki so izkoristili svoje pozicije in sodelovali s sovražnikom proti Osvobodilni fronti, so bili pred narodom razkrinkani, postavljeni pred sodniške in sojeni — ne kot duhovniki, temveč kot Slovenci, ki so postali navadni narodni izdajalci.

V Hinjah v Suhi krajini je vsled špionaže bil obsojen na smrt župni upravitelj Kern. Pri sodnijski obravnavi je priznal, da je dajal sovražniku informacije o gibanju partizanskih čet in s tem povzročil bombardiranje in popolno uničenje treh sošolskih vasi. Toda svojo krivdo je zvrčal na svoje predstavnike iz Ljubljane, ki so mu dajali taka navodila. Sodilo ga je civilno sodišče in ne vojaški nagli sod.

Med partizani se nahaja kot duhovni vodja in predstojnik vojnih kuratorov dr. Metod Mikuš, bivši tajnik ljubljanskega nadškofa Rožmana in škofijski arhivar, ki opravlja med partizani cerkvene obrede pri porokah, pogrebih in krstih. Dasi je opravljen v partizansko uniformo in nosi čepico s simbolično rdečo zvezdo, ne nosi orožja. Čestokrat je javno poudaril: "Božji sluhačnik ne rabi orožja." Pristopil je k Osvobodilni fronti, ko je v Ljubljani zapazil kolaboracijo duhovnikov in klerikalcev s sovražnikom. Dasi mu je škof Rožman prepovedal opravljati duhovniške posle med partizani,

cerkve navadno hudo poškodovane ali razdejane.

Danes je videti po Sloveniji, zlasti na Dolenjskem, veliko takih razvalin — nekdanjih božjih hramov, katere so Italijani in domači izdajalci brezvestno spremenili v vojaške trdnjave. Po mnogih stenah se še danes lahko čitajo ostudni napisi v italijanski in vidi človeška nesnaga — delo onih, ki so "ščitili cerkev in vero pred boljševiki."

Obleganje cerkve v Žužemberku

Žužemberčani so se silno postavljali z lepo novo dvostolpno cerkvijo, ki je stala okrog osem milijonov dinarjev. Belogardisti so jo spremenili v močno utrdbo, kot so sosednje šole in farove. Stala je na gričku nad glavno cesto med Ljubljano in Novim mestom. Kdor je kontroliral to pozicijo, je kontroliral tudi promet na cesti. Partizani so jo skušali večkrat zavzeti, toda niso ji prišli do živega. Sovražni "otok" v Suhi krajini, ki je drugače bila vsa del partizanskega teritorija, jim je zastavljal promet in varno gibanje. Marca 1944 so postavili artilerijo na brdo onkraj doline in z bombardiranjem in jurišnim infanterije je sovražna postojanka padla. Naštili so nad 300 belogardistov — živih in mrtvih.

Pred seboj imam fotografije žužemberške cerkve, posnete kmalu po zavzetju. Vrh obeh zvonikov sta odstreljena; kjer se je dvigala ponosna streha glavne ladje, zija črna, okajana luknja. Kar niso razdejale bombe in kroglice, je uničil požar.

Zanimivo je beležiti mišljenje naroda glede tega incidenta. Suha krajina je bila precej časa simpatična napram belogardistom, zlasti še, ker jih je zagovarjal sam ljubljanski škof. Toda njihovo obnašanje je bilo tako divjaško in nizkотно, da so ti ljudje pričeli dvomiti o njihovih pravih namelih. Toda čim je bila porušena žužemberška cerkev, so zasovražili belogardiste in dejali: "Če bi ne bilo bele garde, bi še vedno imeli našo cerkev, ki ji ni bilo para v vsej okolici."

(Se nadaljuje.)

Padec produkcije olja v Nemčiji

Posledica bombnih napadov in ruske ofenzive

Pariz, 5. marca. — Zavezniški bombni napadi na središče čistilnice olja v Nemčiji in prodiranje ruskih armad so rezultirali v padcu produkcije gasolina na eno petino — v primeru s produkcijo pred desetimi meseci, pravi uradno naznanilo. Mnenje prevladuje, da Nemci nimajo več strateških rezerv olja in gasolina, ki sta potrebna za operacije motorne vojske.

Glavni zavezniški stan sodi, da so Nemci porabili 150.000 ton gasolina v enem mesecu, dočim je produkcija znašala manj kot 100.000 ton. Da motorna vojska naša čuti pomanjkanje olja in gasolina, se opaža na vseh frontah. Dasi ima Nemčija še veliko število bojnih letal, ne morejo iti v akcijo zaradi pomanjkanja gasolina.

V februarju preteklega leta, ko so se zavezniški bombni napadi na čistilnice olja v Nemčiji pričeli v večjem obsegu, so Nemci pokazali velike sposobnosti pri rekonstrukciji. Razdejane čistilnice so bile kmalu popravljene. Za delo, katero se prej izvršili v nekaj tednih, potrebujejo zdaj mesece. Ruske armade so v prodiranju proti zapadu okupirale čez 30 nemških oljnih središč.

Čeprav so Nemci premestili mnogo čistilnic olja pod zemljo, je že zdaj gotovo, da te ne bodo zadostile zahtevam motorne armade.

Ameriški admiral vidi zlom japonskih sil

San Diego, Cal., 5. marca. — Admiral John S. McCain je dejal, da bodo ameriške čete kmalu invadirale japonsko celino in da je polom japonskih sil blizu. On je tudi razkril, da so ameriški letalci presekali japonske pomorske črte in da se japonski parniki kretno le ponoči v bližini kitajskega obrežja iz bojazni pred bombnimi napadi. McCain se je pravkar vrnil s Pacifika v Ameriko.

Prilagodjenje sožitju v skupnem svetu

Pisec dr. Margaret Mead

Potreba širše zavesti

Zgodovina Zedinjenih držav je nepretrgano prizadevanje Amerikancev obojega spola, da združijo in spojijo v širšo celoto zavesti in lojalnosti ono staro zvestobo, ki je čisto izvirala iz ozkih razmer lojalnega domoljubja in provincialnosti, kajti večina ljudi je prišla v to deželo iz starega sveta, kjer je domoljubna lojalnost posameznika pogosto segala komaj do konca njegove vasi ali morda doline, v kateri se je rodil in živel, in kjer je vera, kateri je pripadal, pogosto, če ne vedno, odločala človekovo življensko pot in usodo, kjer je jezikovni naglas že delal med ljudmi različnih krajev iste dežele globoke vrzeli. Kdor je imel drugačen naglas ali narečje, je že spadal izven ozkih meja kraja, kjer tako narečje ni bilo poznano.

V Ameriki pa se je bilo treba naučiti živeti med najrazličnejšimi ljudmi, ki so izhajali iz istih ozkih razmer in tesnega domoljubja, toda so se morali tukaj prilagoditi skupnemu sožitju ter dejstvu, da smo tukaj vsi državljani iste dežele ter da smo vdaši istim idealom svobode in demokracije.

Tekom zadnjih par stoletij je morda v tej deželi pozabilo na stare krajevne lojalnosti (v starem svetu Evrope, Azije ali pa Latinske Amerike ter kake novogangleške vasi v Združenih državah samih) več ljudi kot kdajkoli prej v zgodovini. Amerikanci so imeli v resnici največ prilike in prakse v tem, da so gledali na ljudi iz drugih svetov kot na ljudi in ne kot na pripadnike te ali one rase ali narodnosti, te ali one verske skupine, politične struje in tega ali onega jezika.

V Ameriki je mogoče najti kjerkoli po državah in mestih ljudi, ki so bili v starem kraju sovražniki, toda tukaj so se naselili v sosednjih ulicah, ker so pač pronašli, da koncem konca ni tolike razlike med njimi, da jim prija iste jedi, da žive približno enako in se celo jezikovno precej razumejo med seboj. Vozijo se na istih vozovih poulične, na istih busih, delajo v istih tovarnah, iščejo razvedrila v istih teatirih — pa čeprav pogosto niti ne morejo dobro izgovoriti imen drug drugega, ker taka imena niso bila nikdar poznana njih prednikom. Južni ali zapadni naglas se kaj hitro zabriše in izgubi, ko se ljudje svobodno kretno po Združenih državah. Človekova obleka, njegovo delo ali poklic ne določajo njegove narodnostne ali verske pripadnosti ali izdajajo kraja, kjer se je rodil — njegova zunanost z vsem tem nima nobenega opravka.

Da je tako, ter da bi se to moralo še bolj poglobiti, je važno ne samo za Ameriko, pač pa za ves svet. Vsakikrat, ko vidimo ljudi različnih narodnostnih ali celo plemenskih ozadij, kako delujejo skupno kot državljani Amerike, kako stoji v vrsti in čakajo, da oddajo svoj glas na volilni dan, ali da dobe razijske knjižice, kako korakajo skupaj v boj, ali pajo na otroke drug drugega v prenapolnjenih železnih postajah, se poglabi v nas vera, da je to mogoče ne samo v Ameriki, pač pa v svetu sploh. Ko vidimo, kako se v tej deželi razumejo ljudje različnih narodnostnih izvorov med seboj, se pač lahko postavimo po robu starim argumentom izolacionistov, ki trdijo, da Evropeci se še nikdar niso razumeli med seboj in se ne bodo nikdar. Nes pametno je torej žrtvovati ameriška življenja za nekaj brezupnega.

Naše zaupanje v tem pogledu pa se kolikor toliko omaja in naš glas zgubi krepkosti optimizma, ko najdemo celo med Amerikanci samimi ljudi, ki slede ozkim potom kakega lokalnega patriotizma ali verskega ter narodnega pripadništva, namesto da bi gledali in mislili v smislu vse dežele, vsakega sveta.

Če vidimo, da povzroči vprašanje gotovih državnih ali političnih mej v Evropi silno razburjenje celo v tej deželi — in to ne zato, ker bi morda nepravilno ureditev teh meja znala ogroziti svetovna pogajanja in dogovore, ki naj bi pomenili večjo varnost za ameriško in druga svetovna ljudstva, pač pa zato, ker to razpali starodavne mrznje in tekmovanja — tedaj se naša vera v možnost medsebojnega zblizanja omeji.

Če se člani odborov za prodajo vojnih obveznic, ali člani šolskega sveta porazdelijo med seboj in zavzamejo različna stališča, ne zato, ker se bistveno ne naučijo živeti med najrazličnejšimi ljudmi, ki so izhajali iz istih ozkih razmer in tesnega domoljubja, toda so se morali tukaj prilagoditi skupnemu sožitju ter dejstvu, da smo tukaj vsi državljani iste dežele ter da smo vdaši istim idealom svobode in demokracije.

V času, ko toliko ljudi misli na možnost udeleževanja ideje prilagodjenja sožitja v skupnem svetu po tej vojni, so take razmere med nami samimi v tej deželi obžalovanja vredne — in vsak pravi Amerikaneč bi moral strepeti za tem, da te vrste nagibe omili in zmanjša. V vsakdanjem delovanju v organizacijah, pri delu in pri razvedrilu moremo s pravim nastopom in ponašanjem utrditi optimistično vero, da se ljudje morejo, če le hočejo, naučiti gledati na soljudi z vidika človeških bitij, ki žive na isti zemlji, so državljani iste države. Pesimisti, ciniki in drugi, ki ne vidijo izhoda v ničemer več, neprestano gledajo, "če je ta ali ta volil tako kot ostala njegova skupina," ali "če so pripadniki te ali one cerkve držali skupaj," ali "ali so se morda porazdelili vsled rasne razlike," in "če ni morda gospod X odstopil zato, ker je vladar zavzela gotovo stališče z ozirom na neko mejo v Evropi"; dalje: "je li varno sodelovati v tem ali onem odboru, ko pa stoji stvari tako in tako med pripadniki A in pripadniki B v Evropi" ... In "glede našega lastnega juga, ali bomo res kam prišli, če je zastopan pri tej ali oni zadevi "južnjak" (na jugu pa spet "severnjak")."

V normalnih časih je porazdeljevanje ogrožalo le nas same ter mrzjenje med raznimi skupinami ogrožalo le nas same ter našo sosedsko vzajemnost in soglasje, dočim danes te vrste nagibi škodujejo svetu, kajti mnogo je odvisno od Amerikancev, da pokažejo svetu, da je mogoče živeti vzajemno v skupnem svetu — kadarkoli Amerikaneč nastopa kot odgovoren član človeške družbe, neglede kakšni skupini pripada, vsakikrat doprinese k ideji in možnosti skupnega sožitja v skupnem svetu. — FLIS.

Proslava v Parizu

Pariz. (ONA) — Dne 25. febr. so se odigrale v Parizu velike svečanosti v spomin tujerodnim borcem za svobodo. Na tisoče ljudi se je udeležilo te slavnosti, ki je bila prirejena o priliki obletnice smrti 23 tujerodnih prvakov podtalnega gibanja, katere so Nemci poklali pred letom dni.

Francija je bila zastopana s predstavniki vlade, vojske, narodnega sveta za odpor proti Nemcem, pariškega odpornega komiteja in prvaki vseh političnih strank. Tudi tujerodne skupine so bile zastopane. Med njimi so se nahajali predstavniki Židov in Poljakov, Rumunov, Armencev, Grkov in Jugoslovancev.

Through the Red Cross the American people serve the men of their Army, Navy, Marine Corps and Coast Guard. This 1945 War Poster reproduction symbolizes Red Cross service with the Army.

Domača fronta

(Office of War Information, Washington, D. C.)

ČRNI TRG ZA MESO IN SLADKOR

Washington. — Office of War Information poroča, da se je novopojavil črni trg za meso in sladkor in da posluje na podlagi ponarejenih znamk; podatki prihajajo od OPA, U. S. Secret Service, Treasury departmenta in Alcohol Text Unit. OPA pravi, da je kroženje ponarejenih ali ukradenih znamk za bencin skoraj zatrto, dočim je organizirani črni trg za alkoholne pijače popolnoma končan. Glasom OPA ni na cigaretnem trgu nobenega organiziranega črnega trga.

Uradniki naglašajo, da napravijo največ škode posamezniki, ki ustvarjajo in vzdržujejo povpraševanje po nelegalnih ali ukradenih znamkah s tem, da so pripravljani plačati višjo ceno za dodatne količine racionaliziranih predmetov. Poudarjajo, da je le poželjivost konzumentov pobuda, ki naganja raketirje, da skušajo spraviti v svoj žep visoke dobičke. S tem zasebniki podpirajo zločince in širijo njihova podjetja.

Posebni agenti uradov Treasury in OPA so leta 1944 aretirali preko 1.000 oseb radi ponarejevanja. OPA je preko tega kaznovala na tisoče oseb radi prestopkov določb racionaliranja in uvedla preko 5.000 slučajev obsojnih kriminalnega značaja. Tudi svarila in odprava prodajnega dovoljenja je služila pri pobjanju črnega trga.

Chester Bowles, administrator OPA, poziva vse ameriške konzumente, naj nadaljujejo svoje napore, da ostanejo črni trgi čim manjši.

PAZITE NA OBODE

Washington. — C. J. Monroe Johnson, ravnatelj urada ODT, svari avtomobiliste, farmarje ter posestnike tovornih avtomobilov in avtobusov, da ne smejo zamerjati pozivov za obnovo in popravila vsakega obrabljenega, a še uporabnega avtomobilskega oboda, ako hočemo preprečiti, da ne pride do poloma motornega prometa v teku bodočega poletja. Izjavil je naslednje:

"Naš narod živi preko svojih dohodkov in zapravlja svoje imetje v pogledu avtomobilskih obodov. Slični smo rodbini, ki živi v večnih dolgovi, v praznem upanju, da bo prišlo nekaj, kar jih bo rešilo, predno se pojavi šerif, da jih zarubi. Za civilne avtomobiliste in posestnike tovornih avtomobilov in avtobusov utegne ta težka situacija glede obodov trajati še do konca leta."

POLICIJSKA URA

Washington. — Paul V. McNutt, načelnik War Manpower komisije, je izjavil naslednje glede policijske ure ob 12 uri ponoči za zabavališča:

mi so se nahajali predstavniki Židov in Poljakov, Rumunov, Armencev, Grkov in Jugoslovancev.

Ravnatelj za vojno mobilizacijo in za preustroj James F. Byrnes je zaprosil War Manpower komisijo, da skrbí za izvedbo njegove zahteve, da zapro vsa zabavališča ob 12. pri. Byrnes je izjavil, da je poglavitni cilj njegove zahteve prihranek premoaga, potrebnega za kurjavo in elektriko, ter je namignil, da bo koristno tudi na poljih prometa, delavskih sil in drugih. War Manpower komisija zdaj proučuje potrebne korake za to policijsko uro. Prizadevali si bomo ukreniti čim hitreje mogoče vse potrebno za izvedbo zahteve Byrnesa. Uspeh War Manpower komisije v tem pogledu pa bo odvisen od patriotskega odziva ameriškega naroda.

NABIRANJE KONZERVNIH ŠKATELJ

Washington. — W. Thomas Hoyt, ravnatelj oddelka za nabiranje pri War Production Boardu, je poročal, da je nabiranje kositra pri civilnem prebivalstvu v letu 1944 nazadovalo skoro za 50 milijonov funtov v primeru z letom 1943.

Naslovil je poziv vsem hišnim gospodinjam, gostilničarjem in drugim sličnim podjetnikom, da podpirajo nabiranje rabljenih konzervnih škateelj, da bodo odle nazaj v tovarne kositra. Nabiranje iz civilnih krogov je prineslo v letu 1944 le 383.089.507 funtov, dočim je bilo nabranih leta 1943 nič manj kot 480.160.624 funtov.

NOVE DOLOČBE ZA KONVENCIJE

Washington. — Delo, katero povzroča nadziranje prošelj za konvencije, je tako naraslo, ker neprestano prihajajo nove prošnje, da je odločil War Committee on Convention, da konvencije in konferenice, ki ne presegajo 50 oseb, ne bodo več potrebovale dovoljenja.

Kako je v zasedenem mestu

Dueren, Nemčija. (ONA) — Zavezniška vojska vlada je poslala v to zasedeno mesto oddelek 50 mož, katerim je poverjena skrb, da vladajo nad tem mestom. Načelnik oddelka, ki je prišel v mesto obnem z onimi vojaškimi oddelki, ki so morali zadušiti zadnji nemški odpor, je le s težavo našel dovolj nepoškodovanih prostorov v mestu, da bo zadostovalo za zavezniško vlado — kar pa se tiče civilnega prebivalstva, kateremu naj vlada, je našel le na štiri osebe, ki so prilezle na svetlo iz nepoškodovanega totalnega uničenja. Vse je porušeno. Niti kamna ni več na kamenu. Niti toliko ni ostalo, da bi bilo mogoče vzeti par slikovitih fotografskih posnetkov — zato je namreč treba, da vsaj par židov stoji pokonci.

Ujetniki trde, da se nahaja pod razvalinami na tisoče mrtvih, toda to so najbrže bajke. Dejstvo pa je, da je Dueren, ki je čel med najbogatejša mesta, popolnoma porušeno.

Alli ste naročeni na dnevnik "Prosveto" 7. Vredite svoj list!

Gornja nacijska zastava s svastiko ne bo več plapolala v Klevu. Katero so zavzele anglo-karadske čete v svojem prodiranju proti Reni.

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

Takih prostodušnosti sta naklatila še več; toda moja pozornost se je obrnila na moža, ki je sedel pod drevesom med seljaki, a je bil videti že na prvi pogled človek drugega stanu. Bil je velik in tenek, z dolgimi, črnimi lasmi in strogim, trdim obličjem; nič v njegovi zunanji podobi ga ni razlikovalo od njegove okolice. Groba lovka obleka, ki jo je imel na sebi, je bila stara in zakrpana, ostroge na blatinah, rjavih škornjih zarjavele in zvite. Toda v njegovem nastopu je bila neprisiljenost, ki je ostali niso imeli; in ko je spustil oko po selskem kolu, sem čital v njegovem očesu miren prezir.

Ne sluteč, da je bil opazil moje zanimanje, sem se poslovil od obeh županov in krenil dalje; a preden sem imel prvih sto korakov za seboj, sem začul izza hrbta korake, in ko sem se ozrl, sem videl tujca, da gre za menoj. Mignil mi je, naj ga počakam.

"Ali ste namenjeni v Millau?" me je vprašal kakor enak enakega.

"Da, gospod," sem odvrnil. "Dvomim pa, da bi dospel še nocoj."

"Tedad imava isto pot," je dejal. "Moj konj je ostal v vasi."

Brez nadaljne pripombe je stopal pokraj mene, dokler nisva prišla v vasico. Tam je privlekel iz nekega hleva mršavo kobilico in jo zajahal.

"Kaj mislite o tej neumnosti?" je vprašal zdajci, ko sva krenila dalje.

"Bojim se, da se vdajajo varljivim upom," sem odgovoril.

Moj spremljevalec je udaril v glasen, zaničljiv smeh.

"Oni mislijo, da se je vrnila zlata doba," je vzkliknil. "Čez mesec dni bodo videli svoje skednje požgane in svoje ljudi pobite."

"Ne daj Bogi!" sem dejal.

"Oh, tudi jaz želim, da Bog ne bi dal," je cinično odvrnil neznanec. "A tudi če moja želja ne bo uslišana—živela nacija, živela revolucija!"

"Kako! Tudi če bodo sadovi taki?" sem vprašal.

"Zakaj pa ne?" je povzel in upri vame svoje mrke oči. "Vsak mora najprej gledati nase; in stari red ni storil zame toliko, da bi se moral braniti polkusa z novim. Puškal me je, da sem umiral gladi na svojem starem gruču, med štirimi golimi stenami, s starim sajastim loncem namestu namizne posode, med tem ko so se parfimirani lenuhi in malopridni abbeji košatili okoli kralja! In zakaj? Zato, gospod, ker sem ostal to, kar je bila nekdanj polovica francoskega naroda."

"Ali ste protestant?" sem vprašal oprezno.

"Da, gospod, ubog plemič protestantske verzopovedi. Baron de Geol je moje ime."

Da se oddolžim njegovi vpljudnosti, sem tudi jaz povedal svoje ime.

"Vi nosite trobojnico," je dejal; "kako se vam more zdeti, da pretiravam? Kakor vidim, je trobojnica za vas sicer lepa stvar, a vzlic temu sva različna človeka. Stavim, gospod vikont, da ste rodbinski oče in da imate ženo..."

"Nikakor ne, gospod baron."

"Tedad vsaj mater ali sestro..."

"Ne," sem rekel z nasmeškom. "Ne matere ne sestre. Čisto sam sem na svetu."

"A vsaj streho imate nad glavo," je vztrajal baron. "In imetje, prijatelj in poklic—ali pa vsaj upanje, da ga dobite?"

"Da," sem rekel, "to je točno."

"Jaz pa," je povzel z glasom, ki se je lomil od razburjenosti, "jaz pa nimam prav ničesar. V vojsko ne morem stopiti, ker sem protestant. Državne službe ne dobim, ker sem protestant."

Sodnik ali odvetnik ne morem postati, ker sem protestant. Kraljevske šole so mi zaprte, ker sem protestant. Pred sodiščem pričati ne smem, ker sem protestant. Pred zakonom... kakor da me ni, ker sem protestant! Jaz, gospod," je nadaljeval z glasom, ki mu ni nedostajalo plemenitega ponosa, "jaz, potomec prednikov, ki so živeli v vladarjevi vsakdanji okolici; prapravnuk barona de Geola, ki je v bitki pri Coutrau rešil Henriku IV. življenje! Mene ni!"

"A zdaj?" sem vprašal. Njegovo ogorčenje mi je šlo do živega.

"O, zdaj bo vse to drugače," je odgovoril z mrkim glasom. "Vse bo drugače ako se tem črnim popovskim vranom ne posreči, da iznova zagradijo napreduku pot. Prav zato sem se odpravil z doma."

"V Millau ste namenjeni, pravite?"

"Moj dom je blizu Millaua," je odvrnil. "Že nekaj časa nisem bil tam. In tudi zdaj se ne vračam tja; namenjen sem dalje. V Nimes je moja pot."

"V Nimes?" sem se začudil.

"Da, v Nimes."

Skoro preteče me je ošinil s pogledom; rekel ni ničesar več.

Večirilo se je; rodovitna in v poletnem času tako prikopna Tarnska dolina, ki je spremljala najino pot, je bila zdaj—in posebno še v mraku—kaj divja in žalostna videti. Na levi in desni je štrlelo nad nama gorovje; šumenje deroče vode, ki je drla pod nama po skalni strugi, je delalo otožnost pokrajine še bolj trpko. Trepet me je izpreletaval. Težila me je negotovost mojega smotra, negotovost vsega in mrko molčanje mojega tovariša. Kar odleglo mi je, ko se je vzdramil iz svoje zamišljenosti in mi je pokazal millauske luči, raztresene po majhni ravnini med reko in pogorjem.

"Gotovo se ustavite v kaki gostilni," je dejal, ko sva prispela v predmestje. "Če ste namenjeni v Nimes, bi jutri morda... A nemara vam je ljubše, da potujete sami?"

"Nikakor ne," sem odvrnil.

"Nu, jaz odrinem okoli osmih skozi iztočna vrata," je rekel černo. "Lahko noč, gospod."

Čeprav je bila že trda noč, se ljudje živahno hodili po ulicah in mnogo jih je stalo pred vrati; po pustinji, ki sem jo bil prejahal, se mi je zdel ta trg kakor veliko mesto. Kmalu sem opazil, da gre za mojim konjem gruča ljudi. Še preden sem prispel do gostilne, ki je stala na temni, slabo razsvetljeni ploščadi, je gruča narasla v množico, ki me je izkušala obkoliti. Tisti, ki mi je bil najbližji, je pozorno ogledoval moj obraz, bolj oddaljeni pa so se obračali k svojim sosedom in k ljudem, ki so gledali skozi pritična okna, ter vpili, da je to "on!"

Stvar me je jela vznemirjati. Nadlegovali me zasledovalci še niso; toda kolikokrat sem se ustavil, so obstali tudi oni, in ko sem skočil s konja, je malo manjkalo, da jim nisem pal v naročje.

"Ali je tu gostilna?" sem vprašal najbližje, trudeč se, da bi se držal kar moči dobro.

"Da, da," so zavpili kakor v en glas, "tu je gostilna!"

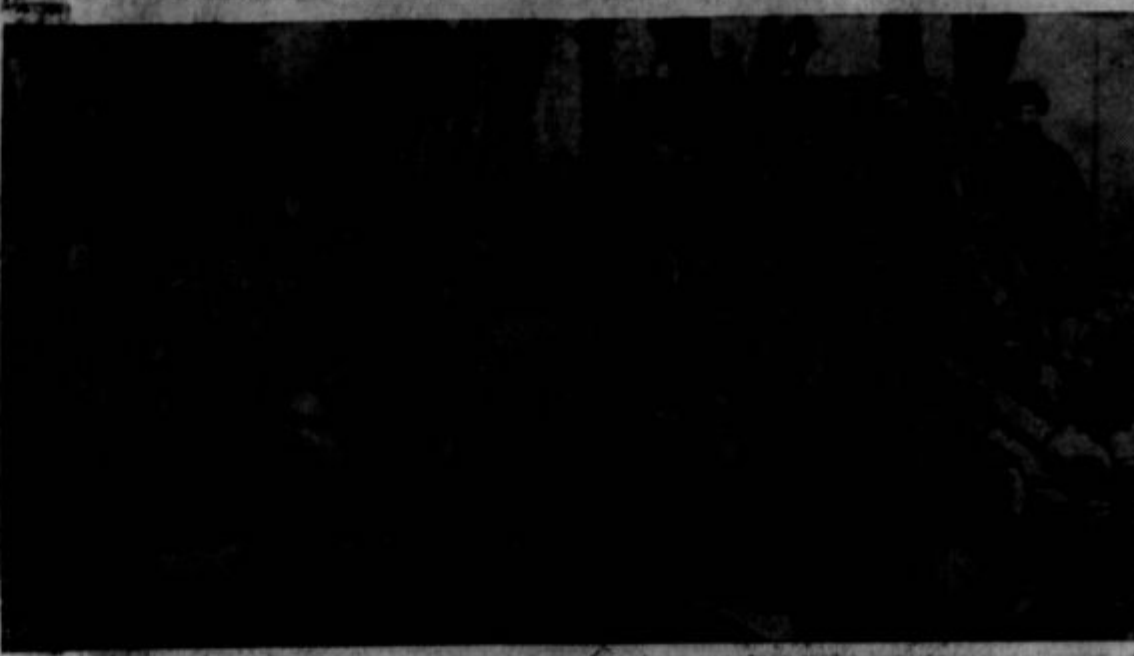
"Moj konj..."

"Ne bo mu sile. Kar noter, kar noter!"

Kaj sem hotel? S pritvorjeno brezskrbnostjo sem krenil proti vходу, meneč, da ne pojdejo za menoj ali da v hiši vsaj zvem vzrok tega čudnega vedenja. Toda komaj sem jim pokazal hrbet, že so se usuli za menoj, rineč me po tesni veži. Vse upiranje in ugovarjanje je bilo zaman.

(Dalje prihodnjije)

TANK-RIDING ALLIED SOLDIERS BOUND FOR REICH

SOLDIERS ON TOP OF THEIR TANKS, Canadian and British Infantrymen wait the word to drive into Germany's Reichswald forest in the current offensive in that sector. Montgomery's troops have captured Cleve, while Americans continue breaching Germany's western defenses. Signal Corps Radiophoto.

sto sovražnikovih ofenziv, zdaj prehajajo sami v ofenzivo. Z vedrih obrazov jim bereč pravo iskreno bojno navdušenje, kakršno premore samo tisti, ki ve, za kaj in za koga se bori. Za svobodo domovine, za drago domačo zemljo, ki jo je treba očistiti tujih zatiralcev, za nov, boljši, lepši svet.

Edinstven je pogled na to množico pestrih uniform, skoraj za vsako-tih SS-ovskih, žandarjskih ali policijskih bluz je po en okupant nasilnik našel v naši zemlji svoj grob. Vmes je precej Wehrmannov v svojih poznanih svetlorjavih uniformah. Vsak dan uhajajo iz švabskih postojank na našo stran. S seboj so prinesli puške, katere so jim potisnili okupatorji v roke, da bi z njimi morili svoje lastne brate. Zavedli so se še v pravi čas, kje je mesto poštenega slovenskega človeka v teh usodnih dneh.

Kaj pa tili tovariši v nemških pešadijskih blazah? To so dopustniki, ki jih je okupator odgnal na vzhodno bojišče za hrano topovom. Mladi, nekateri še nedoletni sinovi slovenskih mater. Prišli so na dopust in se javili v osvobodilno vojsko v polni bojni oprani. Malokdo, skoraj nihče od teh dopustnikov se ne vrača v pekel vzhodne fronte, v katerem poginja fašistična vojska slava in se v divjem begu pred rdečearmeji lomi sovražno moč. Sklenili so, da tu doma sami pomagajo pobiti do kraja okupatorjevo zver. Kmalu se jim bo nudila prilika.

Tovariši je komaj osemnajst let in mu nihče ne bi prisodil, da se je komaj pred tednom dni pripeljal nekod od Dnjepra. Mnogokaj je doživel tam gori, kar zdaj pripoveduje.

"Pravi pekel je bil tam, vam rečem. Ruska artilerija tolče noč in dan s strahotnim grmenjem. Ni ga prostora na zemlji, ki ga ne bi obsule topovske

granate. Ogromni črni tanki se gomilijo pred švabske prve čete, njihovi Tigri so pravi otroci v primeri s temile orjaki. Avijoni tolčejo bunkerje dan in noč. Nič ne pomaga zoperstavljanje. Bežati smo morali in še dobro, če smo poleg cele glave odnesli še puške. Zadnje dni so švabski oficirji prepovedali vsako streljanje, da ne bi tako izdali brzine našega bega. No, jaz sem itak streljal vedno v prazno.

"Slovenske vojske so Švabi pošiljali v bojne patrle in to v prvo linijo. Nas ni bilo škoda. Sprejeli dva Slovence, zadaj nemški podoficir z brzostrelko. Zdal pa pobegni k Rusom. Nekaterim je kljub temu uspelo in so se potem javljali iz zvočnikov. Zavidali smo jih in jih blagorovali. Tako smo bežali tedne in tedne ob vodeni juhi in koščku margarine, se ustavili za dan ali dva, dokler nas niso ruske Katjuše zopet zapodile v beg. To je strašno orožje. Iz cele vrste topovskih cev, ki so postavljene na posebnem motornem vozu, lete granate s silno brzino nad nami, se že v zraku razpočijo, in potlej na tleh še enkrat, da si v sekundi dobesedno zasut s prstjo, z ognjem in železom. Dosti mojih tovarišev Slovencev je padlo po švabskem morilnem receptu. To jim bom še poplačal, hudičem švabskim! Nikoli si ne bom odpustil tega, da so me ujeli doma in me odgnali na fronto. Pa je le dobro, sem vsaj spoznal lopovščino do kraja. Zdal jim bom v brigadi vračal milo za drago. Prav s tole puško, ki so mi jo sami dali!"

To je ena izmed izpovedi dopustnikov in teh izpovedi je na stotine. Druga drugi so podobne. Vsako nedeljo sklicujejo Kreisfuhrerji v vseh večjih krajih sestanke, kjer dopovedujejo zbranim domačinom o moči nemške armade, ki vrši taktične premike. Doma pa čujejo očetje iz ust sinov drugo plat zvona, iz

ust lastnih sinov-dopustnikov. In ta plat zvona poje samo eno pesem. Beg, divji, panični beg Hitlerjevih tolp v neizogibni pogin...

V gozdnem taborišču nas je na večer vznemiril alarm. Švabi gredo! Zgrabili smo puške in si v trenutku poiskali za drevesnimi debli zaklone. V resnici je lomastilo iz doline v breg k nam dvanajst švabskih pešakov. Pa smo kmalu spoznali po njihovih partizanskih in znanih obrazih,

Razni mali oglasi

HIŠNICE

"Janitresses"

Najvišja plača. Oglasite se na: MADISON TERMINAL BLDG. 9 So. Clinton St. Mr. Jensen, Superintendent

Pomočnik v pekariji

Dobra plača

Stalno delo po dnevu

Reuter's Bakery

7177 W. Grand—MERIMAC 8723

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveta"? Podpišajte svoj list!

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vas

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vas pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerna, unliško delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-58 S. Lawndale Avenue - Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4894

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijeto eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine s eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali družino \$2.00 na eno leto naročnino. Ker vsi člani plačujejo pri asecmentu \$1.25 na tednik, se jim to prijeto je naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je v naša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo shteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnino.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado	56.00	Za Chicago in okolico	je \$7.50
1 tednik in	4.00	1 tednik in	6.00
2 tednika in	7.00	2 tednika in	10.00
3 tednike in	10.00	3 tednike in	13.00
4 tednike in	13.00	4 tednike in	16.00
5 tednikov in	16.00	5 tednikov in	19.00

Za Evropo je \$8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Na poti v svobodo

Ladislav Klauts

(Nadaljevanje)

Ponosno prikriva domačija s svojjo šiljasto streho vrhove sadnih dreves. Zemlja je dobra in rodi obilo, samo zorati jo je malce težko takole stinjeno v visokem bregu. Gospodar nas sprejme že na pragu in nas povabi s široko roko v hišo. Gospodinja prišese jedi in pijače. To je stara partizanska hiša, že tri leta trkajo v nočeh partizani na okno. Komendant Stane, Tomaž, Silas, celo vrsto naših komandantov omenja gospodar s ponosom, vsi so že našli prečesto tovariško gostoljubje v njegovi domačiji.

Toda takrat je bilo naših še malo, izdajalcev pa na vsakem koraku deset. Ljudje so bili plašni in suženjski, da je bilo žalostno. Zdal nas Nemci četijo, so rekli, in moramo z njimi. Vraga četijo! Prišli so z izseljevanjem. Zdal so se bali še bolj in hiteli v Wehrmanne, čes, otroke imam in družino. Na to, da smo Slovenci, ni pomislil nih-

če. No, danes je dosti boljše. Videli so vojske, videli so našo štirinajsto divizijo na pohodu in slišali o njenih zmagovitih borbah z nemško premočjo. Pisali so švabski lažnjivci, da so jo uničili. Pa sem bral nocoj, da je zopet napadla v Savinjski dolini. Zdal ljudje že zaupajo, ko so videli slovensko vojsko, mitraljeze, komando. Plašni so še, toda dobri. Spoznali so in spoznavajo, kdo jim reže kruh. Samo da se tega hlapčevstva znebimo, pa bo bolje. Jaz zmerom govorim sosedom spodaj v vasi. Korajžni bodimo in držimo skupaj, pa tega ne pozabimo, da smo Slovenci in da bomo v svobodi sami svoji gospodarji. Kakšen gospodar pa boš in kdo bo vate zaupal, če si šlapa in pripravljen, za grizljaj kruha obližniti samemu vragu pete!"

Greva z gospodarjem pod grič mimo zorečih njiv, medtem ko njegovi otroci razpostavljeni po višinah, zvesto strážijo, če se

ne bi nemara prikazala odkod švabska patrula. To so naši bodoči pionirski.

"Zdal držimo skupaj in se nič ne zgodi," pripoveduje gospodar, "prej so izdajali drug drugega in pet gospodarjev je romalo v Šlezijo. Izdajalca so vaši ustrelili doma pred hišnim pragom. Prav mu je bilo, bil je propalica, ki je hodil v trg po Judežev denar in potlej pijan tulil za Hitlerja v vasi. Svoji k svojim. Imamo še enega, toda izogibamo se ga, nihče ne izpregovori z njim besede. Bil je že enkrat posvarjen in če se ne bo poboljšal, ga bo doletela ista usoda. Tak, ki na lastno zemljo pljuje, ni vreden, da živi!"

Zagledala sva se v domačijo na sosednjem bregu, domačijo izseljenca. Tiho je tam in žalostno zevajo prazna okna v neobdelane, zaraščene njive. Nič zato, saj ni več dolgo do tega, ko bo na teh oknih spet zacvel rožmarin...

Bataljoni se razvrščajo, brigada se pripravlja na akcijo. Spet bo padla sovražna postojanka. Nihče ne dvomi, da bo tako. Tu so stari, preizkušeni borci, ki so prestali že dolgo vr-

AMERIŠKI DRUŽINSKI

KOLEDAR

Letnik 1945

vsebuje sedemnajst pripovednih spisov, petinajst pesmi, sedemnajst raznih opisov, nekateri iz zgodovine ameriških Slovencev, tri članke in rasprave, razne koledarske in druge podatke ter nad štirideset slik.

Prva slovenska knjiga v Ameriki, v kateri so spisal
s bojišč osvobodilne fronte v Sloveniji.

Koledar stane \$1.25

Naročila sprejema:

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. - Chicago 23, Ill.